Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

УДК 378.4-056.26: 37-044.332

https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11(45)-151-162

Блавт Оксана Зіновіївна професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, тел.: (032) 276-43-80, https//orcid.org/0000-0001-5526-9339

Козіброда Лариса Володимирівна доцент, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики фізичної культури, Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського, м. Львів, https//orcid.org/0000-0001-8232-425X

ІНКЛЮЗИВНЕ ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Анотація. Розглянуто питання реалізації інклюзивної освіти для здобувачів вищої освіти з інвалідністю, кількість яких невпинно зростає в зв'язку з тривалими бойовими діями на території України. Мета роботи полягала у виявлення та обґрунтування ролі інклюзивного фізичного виховання у вирішення проблематики здоров'язбереження здобувачів вищої освіти з інвалідністю в процесі навчання. Методи дослідження: теоретичний аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури. Установлено, що , інклюзивна освіта представлена на кшталт системи гарантованих державою освітніх послуг, заснованих на принципах недискримінації, поваги до людського різноманіття, ефективного залучення до навчально-виховного процесу всіх його учасників. Досліджено, що інклюзивне фізичне виховання тлумачать як надання додаткової підтримки студентам, які з тих чи інших причин не можуть брати активну і значущу участь в освітньому процесі. Зміст інклюзивного фізичного виховання передбачає організацію діагностичних та оздоровчих засобів для здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Досліджено, що успішність фізичного виховання зумовлюється раціональною організацією методичного супроводу, спрямованого на зміцнення індивідуального здоров'я учасників педагогічного процесу, з урахуванням індивідуальних особливостей пристосування до фізичних навантажень, поетапним застосуванням методик комплексної оцінки та контролю. З'ясовано, що в основі ефективної реалізації інклюзивного фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю використання системного, діяльнісного, компетентнісного та особистісного підходів з домінантністю корекційно-розвивального характеру, що ґрунтуються на

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

основних положеннях інклюзивної освіти. Зміст і завдання інклюзивного фізичного виховання реалізуються з визначенням методів і засобів фізичного виховання, які мають сформувати суб'єкта реалізації освітнього процесу з високим рівнем соматичного здоров'я. Показником і результатом ефективної реалізації інклюзивного фізичного виховання є рівень здоров'я здобувачів вищої освіти з інвалідністю.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти з інвалідністю, інклюзія, фізичне виховання, здоров'язбереження.

Blavt Oksana Professor Dr. (Pedagogic Sciences), Professor of the Department of Physical Education, Lviv Polytechnic National University, Lviv, tel.: (032) 276-43-80

Kozibroda Larysa Volodymyrivna, Associate Professor, Dr. (Pedagogic Sciences), Professor of the department of theory and methods of physical culture, Lviv State University of Physics culture named after Ivan Bobersky, Lviv, https//orcid.org/0000-0001-8232-425X

INCLUSIVE PHYSICAL EDUCATION IN SOLVING HEALTH PROBLEMS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS WITH DISABILITIES

Abstract. The issue of implementing inclusive education for higher education seekers with disabilities, the number of which is steadily increasing due to the long-term hostilities on the territory of Ukraine, was considered. The purpose of the work was to identify and justify the role of inclusive physical education in solving the health problems of students with disabilities during their studies. Research methods: theoretical analysis, systematization, comparison of different views on the investigated problem, generalization of data from scientific, methodological and special literature. It was established that inclusive education is presented as a system of state-guaranteed educational services based on the principles of non-discrimination, respect for human diversity, effective involvement of all its participants in the educational process. It has been studied that inclusive physical education is interpreted as providing additional support to students who, for one reason or another, cannot take an active and meaningful part in the educational process. The content of inclusive physical education involves the organization of diagnostic and healthcare facilities for students of higher education with disabilities. It has been investigated that the success of physical education is determined by the rational organization of methodical support aimed at strengthening the individual health of participants in the pedagogical process, taking into account the individual characteristics of adaptation to physical exertion, and the step-by-step application of methods of comprehensive assessment and control. It has been found that the basis of effective implementation of inclusive physical education for students of higher

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

education with disabilities is the use of systemic, activity, competence and personal approaches with a predominance of corrective and developmental nature, which are based on the main provisions of inclusive education. The content and tasks of inclusive physical education are implemented with the definition of methods and means of physical education, which should form the subject of implementing the educational process with a high level of somatic health. The indicator and result of the effective implementation of inclusive physical education is the level of health of students of higher education with disabilities.

Keywords: students with disabilities, inclusion, physical education, health problems.

Постановка проблеми. У сучасній вищій школі України інститут інклюзивного середовища розглядається як важливий компонент освітнього процесу, що забезпечує можливість досягнення освітніх і професійних цілей здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Для реалізації ідеї «освіта доступна для всіх» вища школа має бути безпечним та функціональним середовищем. Визнання прав здобувачів вищої освіти з інвалідністю, їхніх інтересів, потреб, надання допомоги у процесі вибору професійної діяльності є дуже важливим у процесі розвитку освіти.

За останнє десятиріччя з точки зору політики та практики, інклюзивна освіта завоювала позиції на національному рівні. Ініціатива ЮНЕСКО в документі Education 2030 розглядає інклюзивне навчання як процес забезпечення якісного навчання осіб інвалідністю являє собою важливий крок вперед, який визначає чіткий пріоритет у забезпеченні інклюзивності та справедливості на здобуття якісної освіти та створення усіх можливостей навчання для осіб інвалідністю [10].

Визнано беззаперечним [2, 9], що формування безпечного та здорового освітнього середовища сприятиме кращій реалізації інтелектуального, фізичного, соціального та емоційного розвитку здобувачів вищої освіти з інвалідністю, їхнього потенціалу, а також матиме позитивний вплив на стан громадського здоров’я, економіки та демографії в цілому в Україні.

Не викликає сумніву, що студенти інвалідністю потребують такого стану освітнього середовища, в якому вони відчуватимуть фізичну, психологічну, інформаційну та соціальну безпеку, комфорт і благополуччя [3]. Зауважено [1], що концепція формування інклюзивної освіти у вищій школі та її практичної реалізації залишається одним із найскладніших завдань, пов'язаних з освітою. Сьогодні, коли кількість здобувачів вищої освіти з інвалідністю невпинно зростає у зв’язку з тривалими бойовими діями на території нашої країни, проблема реалізації їхніх освітніх можливостей у інклюзивному просторі вищої школи є вкрай актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інклюзію в освіті підтримується на міжнародному рівні (ЮНЕСКО 2015b, 2016, 2017; ЮНІСЕФ 2010).

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

Питання інклюзивної освіти нині є у центрі освітнього дискурсу [2, 12] щодо виявлення суперечності у доступі здобувачів вищої освіти з інвалідністю до здобуття якісної освіти.

Визначено [11], що в демократичному суспільстві освіта або є інклюзивною, або не є освітою. Еволюція наукових знань щодо інклюзії в освіту починаються із Заяви ООН з прав людини 1948 р., які донині є актуальними, заснованими на правах людини [9], особливою увагою до здобувачів вищої освіти з інвалідністю та передбачають трансформацію освітніх систем. Переходячи до концептуалізації інклюзії як процесу трансформації, ідея полягає в тому, щоб мінімілізувати процеси виключення з освіти осіб інвалідністю (ЮНЕСКО 2009).

Наявні погляди щодо цього питання можна презентувати так, що реалізація гуманістичних принципів у ставленні до здобувачів вищої освіти з інвалідністю вимагає нової моделі освітнього середовища, яке відповідало би потребам і можливостям кожного студента [1, 4]. У цьому аспекті у наукових джерелах [5, 10] особлива увага приділяється можливостям фізичного виховання в процесі сприяння реалізації інклюзії у ЗВО. Останнє, на думку спеціалістів є найбільш дійовим засобом забезпечення пристосування здобувачів вищої освіти з інвалідністю до умов навчання [11, 12].

У літературному доробку [5, 6, 9] вчені активно досліджують різні аспекти організації та функціонування інклюзивного фізичного виховання. Якщо перенести поняття інклюзії у сферу фізичного виховання, тоді інклюзивне фізичне виховання тлумачать [5] як надання додаткової підтримки здобувачам освіти, які з тих чи інших причин не можуть брати активну і значущу участь в освітньому процесі

У наукових джерелах [1, 4, 11] акцентовано увагу на впливі занять із фізичного виховання на рухову і психічну сфери здобувачів вищої освіти з інвалідністю так, аби запобігти утворенню негативних реакцій пристосування у ЗВО. Остання [3] може стати чинником зниження рівня функціонування окремих систем, напруження регуляторних механізмів, втрати функціональних ресурсів; наслідком яких є погіршення загального стану здоров’я здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Виявлено [8], що у процесі фізичного виховання здійснюється формування й удосконалення моторних функцій, які порушені внаслідок патологічного процесу, відбувається компенсація основного дефекту та корекція вторинних порушень, що виникли під час захворювання.

Визначено [7], що інклюзивна освіта, заснована на гуманістичних і демократичних принципах, позиціонує здоров'я учасників освітнього процесу як безперечний пріоритет, запоруку життєстійкості і прогресу суспільства загалом. Дослідники стверджують [11], що процес інклюзії здобувачів вищої освіти з інвалідністю є складним і динамічним, триває протягом усього навчання, і чільне місце в цьому процесі відводять [6, 11] фізичному вихо-

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

ванню як чиннику їхнього фізичного розвитку та покращання стану здоров'я в умовах навчання.

Втім, забезпечення ефективності цього процесу вимагає вирішення низки проблем, зокрема, пов’язаних із непопулярністю занять із фізичного виховання [3], малорухливим способом життя [6], а також загалом несистемним підходом до формування культури здорового способу життя у закладах вищої освіти [4].

Втім, варто зазначити, що роль фізичного виховання у превенції незадовільного стану здоров’я здобувачів вищої освіти з інвалідністю, як наслідку пристосування до процесу навчання у ЗВО і подальшої відповідної корекції цього процесу адекватними педагогічними засобами й методами, не знайшла відображення у сучасному науковому доробку. Тож, у цьому контексті оптимальна організація занять із фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю є актуальним задля вирішення проблематики їхнього здоров’язбереження.

Мета статті виявлення та обґрунтування ролі інклюзивного фізичного виховання у вирішення проблематики здоров’язбереження здобувачів вищої освіти з інвалідністю в процесі навчання.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури.

Виклад основного матеріалу. Нині термін «інклюзивна освіта» набув різноманітних значень і є предметом дискусії наукових розвідок. У цілому, інклюзія передбачає створення освітнього середовища, яке відповідало би запитам і можливостям кожного студента [12]. У найбільш узагальненому понятті, інклюзивна освіта представлена на кшталт системи гарантованих державою освітніх послуг, заснованих на принципах недискримінації, поваги до людського різноманіття, ефективного залучення до навчально-виховного процесу всіх його учасників [5]. Стратегія інклюзивної освіти зокрема у ЗВО має в своїй основі надання якісних освітніх послуг та пристосування освітнього середовища до потреб здобувачів вищої освіти [2].

Сьогоденна трансформація педагогічної парадигми сучасної вищої школи від авторитарної до особистісно орієнтованої моделі освіти, передбачає ліквідацію ізольованості у процесі здобуття вищої освіти будь-яких категорій здобувачів вищої освіти. Вважаймо, що формування безпечного та здорового освітнього середовища потребує модернізувати процес фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю, використовуючи потенціал наявного міцного зв’язку їх фізичного та соціального, інтелектуального, духовного розвитку, а відтак – можливостей цього процесу у забезпеченні повноцінної теперішньої й подальшої життєдіяльності.

Необхідність комплексного, системного дослідження питання інклюзії у вищій школі зумовлена протиріччями між потребою масштабної перебудови

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

української вищої освіти, модернізації усіх її аспектів і складових, вироблення й утілення в практику комплексу практичних заходів із метою створення оптимальних умов для організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти з інвалідністю на основі врахування широкого розмаїття їхніх індивідуальних особливостей і можливостей, стану здоров'я, особливостей розвитку чи специфіки освітніх потреб та недостатнім вивченням такого досвіду діяльності в аспекті стандартів інклюзії відповідних викликам часу в практику вищої освіти.

Ми узгоджуємо наше дослідження з інформаці'. [10], що перспективним напрямом розв'язання означеної наукової проблеми є врахування засадничих положень інклюзивної педагогіки. Таке твердження обґрунтовано тим, що первинна соціальна інклюзія, як одна з її складових, спрямована на створення умов із попередження негативного впливу на здобувачів освіти з інвалідністю комплексу зовнішніх чинників у процесі їхньої пристосування до освітнього середовища (навчальне навантаження, колектив тощо), підвищення опірності організму до такого впливу, запобігання найпоширенішим захворюванням, упередження негативної тенденції у стані їхнього здоров'я.

Ми підтримуємо наукові підходи [7, 9], щодо необхідності інклюзивного фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю, яка зумовлена потребою виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя; формування знань і навичок фізичної культури в таких здобувачів вищої освіти з; забезпечення їхнього повноцінного фізичного розвитку; фізичного, духовного та психічного загартування; формування потреби у безпечній поведінці, протидії та запобігання негативним звичкам, профілактиці захворювань; створення умов для активного відпочинку здобувачів вищої освіти з інвалідністю в умовах навчання у ЗВО.

Важливо врахувати, що адаптація до умов навчання у ЗВО пов'язана, перш за все, з різкою зміною соціального стану особистості. У доробку психолого-педагогічних наукових розвідок існує значна кількість трактувань дефініції «адаптація». Аналізуючи наявні наукові дані [5, 9] у напрямі виокремлення характеристик терміну в аспекті нашої наукової розвідки, вважаймо, що адаптація здобувачів вищої освіти з інвалідністю – це процес пристосування, результатом якого є встановлення взаємної відповідності між їхніми потребами та вимогами навчання у ЗВО.

Ми узгоджуємо наш науковий пошук, що інклюзивне фізичне виховання забезпечує спеціальну організацію освітнього середовища ЗВО, спрямованого на упередження наявних негативних тенденцій у стані здоров'ї здобувачів вищої освіти з інвалідністю, зумовленим процесом пристосування. В основі цього процесу – положення теорії пристосування [5]. Останні використовуються для вирішення прикладних завдань, пов'язаних з контролем за станом організму в неадекватних умовах середовища. З нашого погляду це повинно реалізовуватись цілеспрямованим впливом засобами фізичного виховання з

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

урахуванням індивідуальних особливостей фізичного стану здобувачів вищої освіти з інвалідністю.

Отож, надалі у нашій науковій розвідці позиціонуємо процес інклюзії у якості стратегії, яка допомагає здобувачам вищої освіти з інвалідністю в досягненні індивідуального максимально високого рівня засвоєння тих самих обсягів знань, що забезпечує повноцінну, продуктивну діяльність у вищій школі. Своєю чергою, інклюзивне фізичне виховання – це керована діяльність, яка забезпечує теоретичну і практичну реалізацію фізичного виховання інклюзивного характеру. Як свідчать дані [8], гармонійний розвиток всіх функціональних систем організму в процесі фізичного виховання забезпечує позитивну динаміку адаптаційних можливостей організму і зміцнення індивідуального здоров'я.

На переконання дослідників, дефініція «інклюзивне фізичне виховання» з одного боку розуміється у якості спеціалізованого педагогічного процесу цілеспрямованого впливу засобами фізичного виховання на поліпшення фізичного стану [13]. З іншого[5], як стратегія профілактики хронічних соматичних захворювань. Є очевидним, що незважаючи на розбіжності у поглядах дослідників щодо інклюзивного фізичного виховання, то воно передбачає технологію й організацію діагностичних та оздоровчих засобів для здобувачів вищої освіти з інвалідністю.

Втім, вважаймо, що інклюзивне фізичне виховання у ЗВО це вкрай складна й тривала педагогічна інновація, особливо з огляду, що ми розглядаємо цей детермінований процес для здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Як самостійний спеціалізований вид педагогічного процесу, він має свою мету, принципи, зміст, форми і методи та використовує елементи фізкультурно-оздоровчої роботи. Першочергового значення у його реалізації для здобувачів вищої освіти з інвалідністю набувають нові педагогічні технології, методи і засоби навчання, які мають сформувати суб'єкта реалізації освітнього процесу з високим рівнем соматичного здоров'я.

У педагогічному процесі фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю насамперед потрібно виходити з того, що саме фізичне виховання володіє значним потенціалом розвитку, повноцінна реалізація якого залежить від адекватності побудови навчально-виховного процесу [1]. Отож, ґрунтуючись на вказаному, виокремлено складові інклюзивного фізичного виховання, серед котрих: суб'єкти процесу (студенти інвалідністю), мета, функції, підходи, принципи, завдання, організація і зміст фізичного виховання, контроль, очікуваний результат.

Сформулюймо мету інклюзивного фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю, яка на наше переконання полягає у сформованості імунітету до негативних впливів зміни освітнього середовища на основі зміцнення здоров'я одночасно з розв'язанням корекційних завдань, досягненням індивідуально максимального оздоровчого і прикладних ефектів при

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

впливі фізичного виховання на їх рухову активність для забезпечення повноцінного, продуктивного життя і діяльності у вищій школі. Тобто мета розглядається поліаспектно й вимагає інтеграції низки спеціальних корекційних задач, що мають самостійне значення, але тісно взаємопов'язаних. Реалізація цієї мети забезпечується обґрунтованими методичними основами фізичного виховання.

У цілому, успішність фізичного виховання зумовлюється раціональною організацією методичного супроводу, спрямованого на зміцнення індивідуального здоров'я учасників педагогічного процесу, з урахуванням індивідуальних особливостей пристосування до фізичних навантажень, поетапним застосуванням методик комплексної оцінки та контролю. На наше переконання, зміст цього процесу значною мірою залежить від урахування індивідуально-типологічних особливостей здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Причому всі заходи мають бути попереджуючого, випереджуючого, запобіжного характеру, тобто спиратись на положення превентивної педагогіки [12].

Отож, узагальненням досвіду систематизуємо основні функції інклюзивного фізичного виховання, вирішення яких забезпечить ефективність цього процесу:

– організаційно-методична: забезпечення раціональної побудови процесу фізичного виховання, педагогічно зорієнтованого на вироблення стійкості до негативних впливів процесів пристосування;

– профілактиктична: комплексний психолого-педагогічний та медико-біологічний супровід процесу фізичного виховання задля визначення чинників порушення і зриву механізмів пристосування та пошук здоров'язабезпечувальних методик;

– просвітницька: стимулювання здобувачів вищої освіти з інвалідністю до здорового способу життя, сприяння валеологізації навчально-виховного процесу, навчання охорони власного життя і здоров'я;

– корекційна: забезпечення компенсації основного дефекту й корекції вторинних порушень,обумовлених основним захворюванням, використання оптимальної коригувальної допомоги;

– освітньо-консультативна передбачає використання сучасних технологій надання оптимальної освітньої, консультативної інформації студентам інвалідністю щодо максимально можливого використання засобів фізичного виховання;

– розвивальна: реалізується у покращанні психофізичного стану здобувачів вищої освіти з.

Відтак, дієве втілення виокремлених функцій фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю забезпечено вирішенням комплексу завдань як заздалегідь визначених досягнень, якими є:

– оздоровчі: забезпечення гармонійного усебічного фізичного розвитку здобувачів вищої освіти з інвалідністю, їхнього саморозвитку;

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

– корекційно-розвивальні: передбачає поглиблену роботу з корекції фізичних функцій, зміцнення працездатності, забезпечення розвитку всіх фізичних якостей;

– виховні: спрямованість на досягнення цілей та завдань фізичного виховання у формуванні навичок систематичних занять з використанням усіх можливих форм і видів фізичної активності;

– контролювальні: забезпечення ефективного зворотного зв'язку у процесі фізичного виховання; організація змістового цілеспрямованого впливу контролю.

На основі здійсненого теоретичного й системного аналізу проблеми визначено педагогічні умови інклюзивного фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю:

– створення сприятливих умов освітнього середовища для забезпечення розвитку адаптаційних можливостей організму;

– оздоровчий зміст;

– модернізація методичних основ;

– науково-обґрунтований вибір методик визначення раціональних фізичних навантажень;

– забезпечення перманентних контролювальних процедур.

В основі ефективної реалізації інклюзивного фізичного виховання, здобувачів вищої освіти з інвалідністю, слід використати системний, діяльнісний, компетентнісний та особистісний підходи з домінантністю корекційно-розвивального характеру, ґрунтуючись на основних положеннях інклюзивної освіти. При цьому, необхідно забезпечити максимальне зорієнтування на засади міждисциплінарного підходу та міждисциплінарних зв'язків.

Основними принципами розроблення змістової складової інклюзивного фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю, вважаймо має бути принцип мінімальних та максимальних досягнень розвитку; принцип індивідуалізації розвитку; принципи складності, первинної структури дефекту; диференціації за принципом урахування відхилень у стані здоров'я; принципи доступності та достатності, неперервності та практичної цілеспрямованості, гуманізації і демократизації, синкретичності, єдності діагностики і корекції, комплексності методів психологічного впливу. Таке вимагає забезпечення: комплексного підходу до гармонійного формування всіх складових здоров'я; удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності на вищевикладених принципах; використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного удосконалення.

Серед основних форм, поряд із основними заняттями із фізичного виховання, необхідне використання інтегрованих малих форм. Серед котрих: ранкова гімнастика, комплекс вправ після сну, прогулянки першої і другої половин дня, рухлива хвилинка, рухлива пауза, самостійна рухова діяльність; масові оздоровчі форми : туризм, день здоров'я, спортивно-ігрові свята тощо.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(45) 2024

Зазначимо, що однією з найдоцільніших форм комплексної реалізації фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю в умовах ЗВО є позааудиторні заняття. Такі форми занять вимагають ретельного дослідження. Разом з тим організаційні можливості позааудиторних занять сприяють соціально-середовишній пристосування здобувачів вищої освіти з інвалідністю на основі зміцнення фізичного здоров'я, розвитку морально-вольової підготовленості та формування творчого потенціалу.

Поділяємо думку практиків [7, 9], що використанням вище перелічених форм фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю й інших індивідуальних методів впливу створює оздоровчий простір у ЗВО. Тут варто зазначити, що принципово новим для теорії та практики фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю є активізація педагогічного аспекту корекційного впливу.

Щоб освітній процес у зазначеному контексті відповідав вимогам корекційного впливу, який інтегрується із дидактичним, та сприяв зміцненню здоров'я здобувачів вищої освіти з інвалідністю, необхідне створення комфортних умов для засвоєння програмного матеріалу. Корекційний вплив передбачає створення умов для подолання психофізичних проблем на основі врахування єдності біологічних, фізичних, психологічних і соціальних особливостей стану здоров'я здобувачів вищої освіти з інвалідністю. У цілому все це складає основу для ефективної організації фізичного виховання задля створення чинників, що сприяють цьому процесу. Дидактичний вплив вимагає створення усіх належних умов для підтримки і бажання бути здоровим, а також підготовку до використання вмінь і навичок щодо зміцнення власного здоров'я у здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Зазначимо, що такий процес характеризується складністю, різнобічністю та динамічністю.

Показником і результатом ефективної реалізації інклюзивного фізичного виховання є рівень здоров'я здобувачів вищої освіти з інвалідністю, однією із складових якого є фізичний стан, який має в своїй основі: належний рівень фізичного розвитку, фізичної підготовленості, фізичної працездатності, функціональних резервів, а саме біологічних, психічних, фізіологічних й біохімічних.

Висновки. Забезпечення змоги студентам з інвалідністю здобуття якісної освіти відповідно до особливостей, потреб і можливостей, є одним із ключових пріоритетів сучасної української соціальної й освітньої політики. Це питання розглядається в загальнодержавному контексті, оскільки воно стосується категорії громадян, які в майбутньому мають скласти основу продуктивних сил суспільства. Сьогодні, коли кількість здобувачів вищої освіти з інвалідністю невпинно зростає у зв'язку з тривалими бойовими діями на території України, проблема їхньої інклюзії у освітньому просторі вищої школи є вкрай актуальною. Провідною місією вищої школи є створення умов, що сприяють ефективному навчанню здобувачів вищої освіти з інвалідністю як процесу виховання інтелектуальної еліти суспільства.

Використовуючи потенціал наявного міцного зв'язку фізичного, соціального, інтелектуального та духовного розвитку, а відтак забезпечення повноцінної теперішньої й подальшої життєдіяльності здобувачів вищої освіти з інвалідністю, розширено ідеї застосування засобів інклюзивного фізичного виховання як інструменту забезпечення успішності їхнього навчання. Останнє передбачає ефективну організацію фізичного виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю задля потреби виховання у них відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя; формування знань і навичок фізичної культури; забезпечення повноцінного фізичного розвитку; фізичного, духовного та психічного загартування; формування потреби у безпечній поведінці, протидії та запобігання негативним звичкам, профілактики захворювань; створення умов для активного відпочинку в умовах навчання у ЗВО.

Зміст і завдання інклюзивного фізичного виховання реалізуються з визначенням методів і засобів фізичного виховання, які мають сформувати суб'єкта реалізації освітнього процесу з високим рівнем фізичного здоров'я. Виконання зазначених завдань повинно сприяти досягненню істотного рівня фізичної досконалості, детермінованого мотиваційно-ціннostними орієнтаціями здорового способу життя, набутих у результаті фізичного виховання, та інтегрованих у фізкультурно-спортивній діяльності та психофізичному стані здобувачів вищої освіти з інвалідністю.

Література:

1. Блавт О., Герасименко О., Гуртова Т. Основні напрями у реалізації фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. № 12(7). С. 7-13. https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i7-001

2. Блавт О.З., Козіброда Л.В. Розвиток інклюзивного фізичного виховання у закладах вищої освіти України у сучасному вимірі. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2024. № 10. https://doi.org/10.5281/zenodo.13857781

3. Гук А., Боднар І. Основні проблеми інклюзивного фізичного виховання дітей з особливими потребами. *Педагогічні науки*, 2022. № 79.С. 7–15. https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.79.264512

4. Babajanyan V.V., Semal N.V., Beseda N.A., Farionov V.M., Kurii O.V. The current state of physical education of students in higher education institutions during the war in Ukraine. *Science and technology today*, 2023. № 2(16). P. 167-176. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-167-176

5. Blavt O. Formation of an inclusive model of physical education for students with disabilities who are war veterans in higher education institutions. *Mountain school of Ukrainian Carpaty*. 2023. Vol. 28. P. 5–10. https://doi.org/10.15330/msuc.2023.28.5-10

6. Celestino T., Ribeiro E., Morgado E. G., Leonido L., Pereira A. Representations of physical teachers' teachers of their training to promote inclusion of students with disabilities. *Education Sciences*, 2024. Vol. 14(1). P. 49. https://doi.org/10.3390/educsci14010049

7. Grenier M., Patey M.J., Grenier–Burtis M. Educating students with severe disabilities through an inclusive pedagogy in physical education. *Sport. Education and Society*, 2022. Vol. 6. P. 1–15. https://doi.org/:10.1080/13573322.2022.2084064

8. Goodwin D.L., Watkinson E.J. Inclusive Physical Education from the Perspective of Students with Physical Disabilities. *Adapted physical activity quarterly*, 2020. Vol. 17(2), 144–160. https://doi.org/10.1123/apaq.17.2.14

9. Kuntjoro B.F.T., Soegiyanto S., Setijono H., Suhiharto S. Inclusion of students with disability in physical education: analysis of trends and best practices. *AJPESH*, 2022. Vol. 2(2). P. 88–94.

10. Page A., Anderson J., Charteris J. Including students with disabilities in innovative learning environments: a model for inclusive practices. *International Journal of Inclusive Education*. 2023. Vol. 27. No. 14. P. 1696–171. https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1916105

11. Pocock T., Miyahara M. Inclusion of students with disability in physical education: a qualitative meta–analysis. *International Journal of Inclusive Education*, 2018. Vol. 22(7). P. 751–766. https://doi.org/.org/10.1080/13603116.2017.1412508

12. Rapp A.C., Corral-Granados A. Understanding inclusive education – a theoretical contribution from system theory and the constructionist perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 2021. Vol. 28(4). P. 423–439. https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1946725

References

1. Blavt O., Herasymenko O., Hurtova T. (2024). Osnovni napriamy u realizatsii fizychnoho vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh voiennoho stanu [The main directions in the implementation of physical education of students under the conditions of martial state]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*. Vyp. 12, No 7. S. 7–13. URL: https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i7-001[inUkrainian].

2. Блавт , О. З., Козіброда, Л. В. (2024). Розвиток інклюзивного фізичного виховання у закладах вищої освіти України у сучасному вимірі. *Педагогічна Академія: наукові записки,* Vyp. 10. https://doi.org/10.5281/zenodo.13857781 [in Ukrainian].

3. Hook, A., & Bodnar, I. (2022). Основні проблеми інклюзивного фізичного виховання дітей з особливими потребами. *Педагогічні науки*, Vyp. 79. S. 7–15. https://doi.org/ 10.33989/2524-2474.2022.79.264512 [in Ukrainian].

4. Babajanyan, V. V., Semal, N. V., Beseda, N. A., Farionov, V. M., & Kurii, O. V. (2023). The current state of physical education of students in higher education institutions during the war in Ukraine. *Science and technology today*/ Vol. 2(16). P. 167–176. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-167-176

5. Blavt, O. (2023). Formation of an inclusive model of physical education for students with disabilities who are war veterans in higher education institutions, *Mountain school of Ukrainian Carpaty.* Vol. 28. P. 5–10. https://doi.org/10.15330/msuc.2023.28.5-10

5. Celestino, T., Ribeiro, E., Morgado, E.G., Leonido, L., & Pereira, A. (2024). Representations of physical teachers' teachers of their training to promote inclusion of students with disabilities. *Education Sciences*. Vol. 14(1). P. 49. https://doi.org/10.3390/educsci14010049

6. Grenier, M., Patey, M.J., & Grenier–Burtis, M. (2022). Educating students with severe disabilities through an inclusive pedagogy in physical education. *Sport. Education and Society*. Vol. 6. https://doi.org/:10.1080/13573322.2022.2084064

7. Goodwin, D.L., & Watkinson, E.J. (2020). Inclusive Physical Education from the Perspective of Students with Physical Disabilities. *Adapted physical activity quarterly*. Vol. 17(2). S. 144–160. https://doi.org/10.1123/apaq.17.2.14

8. Kuntjoro, B.F.T., Soegiyanto, S., Setijono, H., & Suhiharto, S. (2022). Inclusion of students with disability in physical education: analysis of trends and best practices. *AJPESH*. Vol. 2(2). S. 88–94.

9. Page, A., Anderson, J., & Charteris, J. (2023). Including students with disabilities in innovative learning environments: a model for inclusive practices. International Journal of Inclusive Education. 2023. Vol. 27. No. 14. P. 1696–171. https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1916105

10. Pocock, T., & Miyahara, M. (2018). Inclusion of students with disability in physical education: a qualitative meta–analysis. *International Journal of Inclusive Education*. 22(7). P. 751–766. https://doi.org/.org/10.1080/13603116.2017.1412508

11. Rapp, A.C., & Corral-Granados, A. (2021). Understanding inclusive education – a theoretical contribution from system theory and the constructionist perspective. *International Journal of Inclusive Education.* 2021. Vol. 28(4). P. 423–439. https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1946725